

niam tribuant, nisi sub gravi imperata simul unica comestionis norma. Ita universale istud præceptum pro tua expectatissima vigilantia Gregi tuo indicendum iubeto &c. Idem declarasse videtur etiam in const. Si Fratrum. §. 1. quæ est 99. tom. 1. cum innuit, ipsi per editas constitutiones animum non fuisse definire quidquid subtili indagacione deduci possit ex ab ipso proposita jejundandi regula; ut clarius exprimit apostilla ad talem paragraphum per hæc verba: Pontifex, non disceptantium quæstionibus, sed disciplinæ relaxacioni obviam ire intendit. Ergo quantum attinet ad præfatam opinionem, hæc hæctenus damnata non est, sicque ratio adjudicanda neganti.

M E N S E A P R I L I S.

CAS. I. **S**abbato Sancto, cum facienda est fontis Baptismalis benedictio, & revocatio, caret Parochus ruralis novis Oleis benedictis, quæ præ nimia distantia à civitate, aut alia de causa, obtinere non potuit. Q. primo, quid faciet quoad benedictionem fontis? Secundo, quid quoad ministrandum Parvulis Baptisma, si occasio offeratur, antequam nova Olea habeantur?

Resp. quantum ad primum, faciendam esse à Parocho aquæ benedictionem, ommissa pro eo tunc immissione oleorum sacrorum, usquequo nova olea advenerint; ut recte tradit Bauldry, Man. Sac. Cær. par. 4. cap. 11. arr. 4. num. 9. & Pignattarius cap. 14. Manualis Sac. Rit. pro Majori Hebdom. anno proxime elapso pro secunda vice Bononiæ editi typis Longhi. Ratio est, quia ex una parte Fontis Baptismalis benedictio tali die omittenda non est, nedum quia præscribitur à Rubrica, verum etiam quia Baptismus per Apostolum ad Rom. 6. significat Mortem, Sepulturam, & Resurrectionem Christi, quæ potissimum hac die celebrantur, ut ex Ruperto notat Gavantus ad Rub. Miss. de Sab. San. Ex alia illicitum est, ob meram Fontis benedictionem eo tunc oleis veteribus uti; prout colligitur ex Concilio Lugdunensi, relato in Can. Si quis de alio dist. 4. de Consecr., ac ex cap. Litteris de Consecr. dist. 3., præcipitur namque olea vetera comburi, & nova adhiberi. Ergo Fontis benedictio debet fieri à Parocho modo possibili; nimirum, per benedictionem aquæ, huic postea immiscendo nova olea, cum advenerint: ad quem finem ea quamprimum habere curabit. Atque hoc esse conforme Decretis Sacræ Rituum Congregationis, patet ex ab ea edito in Lucana die 12. Aprilis 1755. sub hisce terminis: Qui ante fontis benedictionem olea sacra recidere non potuerunt, illa subinde privatim, ac separatim in aquam mittere poterunt: Quantum ad secundum respondeo cum distinctione: Vel hi parvuli baptizandi sunt in mortis periculo; vel extra tale periculum. Si in mortis periculo, dico, oleum vetus, posse immo in eo casu debere cum eis adhiberi, isto eosdem usingendo. Ratio est, quia Canones præcipientes, non adhiberi olea vetera, excipiunt casum necessitatis, seu periculi mortis, ut constat expresse ex allato Can. Si quis de alio, hæc habente: Si quis de alio chrismate, quam de illo novo, quod proprii Episcopi largitione, vel concessione accepit baptizare, nisi præoccupante morte, tentaverit, pro temeritatis ausu ipse suæ damnationis protulisse sententiam, manifestatur.

Si

Si vero sunt extra mortis periculum, tunc inquit Gobat. de Baptis. cas. 16. num. 511. posse totum Baptismum differri, vel si in Dicecesi vigeat usus antiqui utendi, hujusmodi usum servari; quia consuetudo rationabilis potest derogare ecclesiasticæ legi contrariæ, etsi perverustæ. Ubi tamen talis consuetudo non vigeat, & sit instantia, quod baptizetur infans, censeo cum præfato Pignattario ibid., pro eo tunc omittendas esse unctiones, ac baptizandum infantem reliquis præmissis; nam etiam Rituale Romanum, cui in tali casu standum est, vetat in hujusmodi circumstantia usum olei anni elapsi. Hinc modo mox dicto baptizabitur infans supplendo postea unctiones quamprimum advenerint nova olea.

CAS. II. Mandatarius post mortem Mandantis dedit damnum sibi commissum. Q. an teneantur hæredes Mandantis restituere?

Resp. cum dist. Vel Mandans retulit mandatum etiam post mortem suam, vel non. Si retulit; dico, hæredes Mandantis in casu teneri restituere. Ratio in primis est, quia ipsi repræsentant personam Defuncti, tam quoad jus agendi, quam quoad obligationes reales; cum hæc ad ipsos devenerint una simul cum hæreditate. Deinde supposita dicta relatione, mandatum finem non habuit per mortem mandantis; ut patet ex l. si vero §. fin. ff. mandatos. & alibi in jure; prout notat Giribaldus de Contractib. cap. 13. dub. 1. num. 9. Hinc sicuti si Mandans vitam diutius protraxisset, nimirum, post executionem mandati à se dati, ipse teneretur ad restitutionem, hoc est, ad refectionem, & quidem adæquatam damni, ex suo mandato subsequenti; ita in casu ad eandem tenentur ipsius hæredes. Quod si Mandans non retulit mandatum post mortem, tunc subdistinguo: Vel antequam Mandatarius dederit damnum, ipsi innotuit mors Mandantis: Vel non. Si primum; dico, hæredes non teneri restituere, quia tunc, ante damnum illatum, mandatum re integra vere finitum erat per mortem Mandantis; ut expresse habetur in l. mandatum, Cod. Mandati; ideoque si Mandatarius post notam mortem Mandantis damnum dedit, hoc intulit non ex mandato, sed ex se; non quatenus sibi commissum, sed quia à se volitum, ac proinde ipse teneretur ad illius refectionem. Si secundum; dico, quod illud intulerit ratione accepti mandati, & ob ignorantiam mortis Mandantis teneantur hæredes ipsum relevare ab onere refectionis, prout innuere videtur Glossa in præfata l. Mandatum, nam tunc adhuc tenore mandati Mandatarius egit.

CAS. III. Titius jam à tribus annis nonnullas arbores ex aliena in propriam villam transposuit, ubi radices fixerunt. Q. an easdem arbores extantes teneatur restituere?

Resp. neg. sed tantum reficere damnum, juxta Peritorum æstimationem. Ratio est, quia per emissionem radicum in suo fundo, translatum in ipsum est earundem dominium, per textum clarum in §. Si Titius Instit. de rer. divis., ubi dicitur, quod si Titius alienam plantam in fundo suo posuerit, ipsius est, & si è contrario suam plantam in Mævii solo posuerit, Mævii planta erit, dummodo in utroque casu ibidem radices egerit. Quod etiam in foro conscientiæ locum habere, tradit, ac probat Aragonius de Dominio col. 40., vers. tertia conclusio fol. 102., potest namque lex humana, etiam Dominis in vitis, juste facere translationem dominii. Neque inferas.

Ergo in foro conscientiae licebit alienas plantas surripere, & in fundo proprio transplantare, cum intentione restituendi aestimationem. Nego siquidem illatum; non enim est semper bona illatio ex factis ad facienda, cum multa post factum teneant, quae fieri prohibentur. Concedo igitur, & ego, surripientem, invito Domino, alienas plantas peccare contra justitiam, & charitatem; dico tamen, quod post factum illicitum, si alienae plantae in proprio fundo transplantatae ibi radices egerint, tunc earum dominium translatum est in Dominum fundi, ideoque quod hic non tenetur amplius restituere plantas, sed tantum reficere damnum priori Domino, juxta Peritorum aestimationem: sicuti qui alienum frumentum seminavit in agro suo, praecise tenetur reficere Domino damnum, ex furto ejusdem illi causatum. Quod si plantae nondum radices egerint, tunc & ipsamet plantae restitui, & totum damnum, quod ante Domino resultavit, refici debet.

MENSE MAII.

CAS. I. Furatus est Sergius uvam, ex qua fecit vinum; lanam, ex qua fecit pannum &c. Q. an teneatur restituere ipsum vinum, pannum &c.

Resp. cum Palao, Layman, Lacroix, & aliis, probabilius esse quod sic; saltem si Dominus uvae, lanae &c. agat contra Sergium ad hunc finem. Ratio est, quia quando Sergius fecit ex uva vinum, ex lana pannum &c. optime sciebat, sive uvam, sive lanam, non esse suam, sed alterius: quem verisimiliter credere poterat esse etiam invitum, quod ipse inde faceret vinum, & pannum, ac optaret rei sibi ablatae restitutionem. Jam vero quando quis mutat in aliud rem alienam, sciens esse alienam, per hujusmodi specificationem non transfertur rei dominium in specificantem, sed remanet penes priorem Dominum; cui proinde, non obstante specificatione, reddenda est. Textus est clarus in l. 22. §. 3. ff. ad exhibendum, ubi dicitur, Mustum, & Oleum esse meum, quod fit ex uvis, aut olivis meis ab illo, qui sciat illa esse mea; quia (nota bene) si faciet sciens rem esse meam, censetur mihi donare operam suam. En, quod res dicitur manere prioris Domini; & quod specificator censeatur illi donare operam suam. Ergo priori Domino, saltem ad hunc finem agentis, sive vinum, sive pannus à Sergio in casu restitui debent. Neque opponas legem Adeo quidem, ff. de Acquir. rer. Domin. ubi verius dicitur nostrum assertum, quando species reverti, hoc est, denuo reddere potest ad priorem statum; secus vero quando è contra, ut in casu nostro, in quo propterea specificans, juxta eandem legem, evadit Dominus; adeoque sufficit, quod priori Domino restituat valorem, secundum aestimationem. Ne opponas, inquam; id enim valet quando specificatio facta est bona fide, ut recte ibidem advertit Glossa v. suo nomine, cui & ego subscriberem in casu praesenti, si Sergius uvam in vinum, & lanam in pannum bona fide convertisset. Ast hic, res è contrario se habuit; Sergius namque & uvam, & lanam abstulit mala fide; & primam in vinum, ac secundam in pannum mala pariter fide convertit, cum probe nove-

rit, se convertere in aliud rem furatam, & Dominum talis rei verisimiliter malle restitutionem suae rei, quam quod ab ipso pro se converteretur in aliud. Ergo non ista lex Adeo, sed illa prior in casu locum habet, juxta quam propterea vinum, & pannus Domino uvae, & lanae ablatae, eo saltem agente ad hunc finem, dari debent.

CAS. II. Plures eodem loco, & tempore Sempronio grave damnum scienter intulerunt per minuta furta, ab unoquoque eorum ita divisim commissa, ut nullus alium juverit, nec in causa fuerit, ut alius concurreret. Q. an mortaliter quilibet eorum peccaverit, & sub mortali restituere teneatur?

Resp. neg. quoad utramque partem. Ratio est, quia in rigore quilibet intulit damnum leve, nullam habens conjunctionem cum damnis illatis ab aliis; solumque ii omnes habere simultatem loci, ac temporis, nullo modo in casu influentem sive in alios, sive in damnum ab istis illatum; & sic quilibet venialiter tantum peccavit; ideoque sub veniali ad meram refectionem damni, à se respective illati, tenetur. Nec refert scientia de damnis eodem loco, & tempore illatis ab aliis; cum enim haec de se nec conspiracyem inducat inter fures, nec furtum unius faciat esse partem furti alterius, sed quilibet disparate suam fecerit levem actionem furtivam, & hanc praecise intenderit, hinc fit, quod quilibet peccavit, ac habet onus restitutionis, secundum quod ipse abstulit; quod proinde cum sit quid leve, leve etiam peccatum, & onus restitutionis consimile induxit. Nec quis reponat, data hac sententia securum hoc absurdum, quod nempe si aliquis modo praedicto bonis omnibus à pluribus despoliaretur, nemo teneretur sub mortali illum reintegrare. Nego enim cum P. Cunigliati de Restit. in partic. cap. 5. §. 1. num. 6. id fore absurdum in tali casu, ac dico, rem ita se revera habituram per accidens. Absurdum sequi videtur potius in opposita sententia, nimirum, quod qui absque ulla conspiracye cum alio intendit leve tantummodo auferre, ac revera leve tantum abstulit, reus sit peccati mortalis, & sub mortali teneatur restituere; sicut qui cum pluribus conspiravit ad auferendam, & cum iisdem abstulit notabilem quantitatem. Vide laudatum Cunigliati loc. cit.

CAS. III. Data est res duobus in emphyteusim, quorum unus non multo post mortuus est. Q. an ista emphyteusis accrescat superstiti?

Resp. neg. cum Rosignolo de Emphyt. praenot. 10. num. 3. ni specialiter fuerit aliter convenum. Rationem quamplures desumunt ex l. Si mihi & Titio, ff. de Verb. Oblig. quae dicit: Si mihi, & Titio, cujus in potestate non sum, stipuler decem, non tota decem, sed sola quinque mihi debentur. Ubi Glosa, Bartolus, aliique notant, jus accrescendi locum non habere in Contractibus, cujusmodi est propositus in casu; bene vero in ultimis Voluntatibus. Quoniam vero isthaec assertio suis non caret exceptionibus, immo & oppositionibus, ut videre est apud Baldum ibid. aliosque; ideo responsionem proba hac alia ratione: Ut emphyteusis accrescat superstiti, necessario requiritur quod hujusmodi accretio subsequatur, vel ex natura talis contractus, vel ex pacto, aut de consensu utrius-

utriusque partis contrahentium: concedens namque aliqua in emphyteusim, de jure ad id trahi nequit invitus. Atqui dicta accretio non subsequitur ex natura contractus, prout omnes farentur; neque ex pacto, uti supponitur, neque ex mutuo ipsorum contrahentium consensu; cum hic (quando aliud non exprimitur) ex parte concedentis in emphyteusim potius sit quod mortuo uno ex emphyteutis, portio defuncti à se revertatur ad habentem jus proprietatis, & non accrescat alteri emphyteutæ: Et ipsi accipientes in emphyteusim directe non intendunt acquirere, & lucrari alteri socio, bene vero sibi, ac posteris suis: Ergo &c. Hinc, si emphyteusis concessa fuerit pro Patre & Filiis, mortuo Patre, res emphyteutica tota quidem regulariter transit ad Filios, eo quia intelligitur conventa, & facta pro illius stirpe ac genere, ob naturalem inter ipsos conjunctionem, immo etiam mortuo uno ex duobus Filiis, tota transit ad superstitem, eo quia stirps, ac genus salvatur in uno. At concessa duobus, vel pluribus extraneæ ac disparate se habentibus, res ita se non habet, si aliter non fuerit expressum, & conventum, ob rationem allatam; ac propterea uno mortuo, emphyteusis superstiti non accrescit.

M E N S E J U N I I.

CAS. I. Titius mutuo accepit centum scuta in moneta aurea; nunc vero, cum solutionis tempus advenerit, vult restituere in moneta aerea. Q. an licite hoc faciat?

Resp. cum dist. Vel fuit conventum de qualitate monetarum, in qua solutionis tempore deberet fieri restitutio: Vel non fuit conventum. Si non; dico, Titium saltem in nostra Italia, & quando id incommodum non sit mutuanti, utique posse id licite facere. Ratio est, quia leges, statuantes quod restituatur pecunia ejusdem generis, seu speciei, uti est lex cum quod, ff. si cert. petat lex 80. ff. de solut., per consuetudinem in contrarium in nostra Italia fuerunt abrogatæ, ut facilius inter homines habeatur commercium, innumeræque evitentur lites, ut passim morient DD. ususque invaluit, ut per quamcumque speciem monetæ currentis & platealis mutuum restitui possit, dummodo tot restituantur, quot requiruntur ad adæquandam summam acceptam; & monetæ, quæ mutuatori restituuntur, eidem damno, aut incommodo non sint; sic enim servatur æqualitas inter datum & acceptum, ac locum habet justitia commutativa. Hinc si Titius æreas monetas restituendo, ita se gerat; ac monetæ æræ damno, aut incommodo, in casu, mutuatori non sint, dico, Titium id licite facere; secus vero si hujusmodi restitutio damnum, aut incommodum afferat mutuanti; cum enim mutuum principaliter fiat in bonum, ac commodum Mutuatarii, esset bonis moribus ac æquitati dissonum, quod hic beneficium acceptum mutuatori rependeret restitutione monetæ, in cujus implicatione damnum, vel incommodum haberet. Ad quod respexit Bonacina; cum scripsit. *In Italia usu receptum est, ut solutio fieri possit in qualibet pecuniæ specie, præcise tamen æræ, præsertim in magna quantitate, cum hæc nonnullam afferat accipienti incom-*

moditatem. Quod si Titium inter ac mutuamentem fuit conventum de qualitate monetarum, in qua, tempore solutionis, deberet fieri restitutio; tunc dico, Titium hanc illicite facturum in moneta aerea, si conventio fuit de eo facienda in alia specie monetarum, puta, aurearum, vel argentearum; pacto namque & conventioni standum est, quando hæc justa fuit ac legitime facta; proindeque si Titius, inita conventionem de restitutione facienda in monetis aureis, vel argenteis, eam facere velit in moneta aerea, in hoc casu illicite hoc fecit. Neque dicas, conventionem fieri potuisse etiam de facienda restitutione in monetis ejusdem speciei, puta, in zecchinis venetis, & quod hi interim creverint in valore: profecto in hoc casu non teneretur mutuarius restituere mutuanti tot zecchinos, quot ab eo accepisset; sed sufficeret quod daret tot, quot adæquant summam tot scutorum 100. acceptam. Ergo etiamsi convenerint de restitutione facienda in moneta aurea, vel argentea, sufficit quod ei restituat centum scuta in moneta aerea. Contra enim, transmissio antecedente, quod à pluribus negatur, nego consequentiam: & dico, rationem esse, quia tunc attenderetur valor, quem haberet pecunia tempore restitutionis, & conventio fuisset quoad qualitatem, non vero quoad quantitatem monetarum, quibus restitutio fieri debuisset. Et sicuri quamvis mutuarius non debuisset totidem zecchinos venetos eo in casti restituere, tamen debuisset restitutionem facere in hujusmodi zecchinis ob conventam determinatam speciem monetæ; ita quia in casu nostro supponitur facta conventio de facienda restitutione in monetis aureis, vel argenteis, in his, & non in æreis, tenetur Titius restituere.

CAS. II. Furtive sustulerat Cajus Sempronio gemmam, quam facti poenitens volebat illico ei restituere: Ast hic dixit ei, ut penes se illam adhuc teneret per aliquot dies, intra quos tamen fuit ei alio furto sublata. Q. an Cajus teneatur restituere aliquid Sempronio?

Resp. cum dist. Vel ab alio fuit furto sublata ob mortalem incuriam Caji in ea custodienda: Vel non. Si non, dico, Cajum non teneri aliquid Sempronio restituere. Ratio est, quia in hoc casu ipsi non inest talis obligatio ratione actionis furtivæ, à se factæ; neque ratione furtivæ actionis, factæ ab alio. Etenim ei non inest ratio suæ actionis, eo quia cum illico facti poenitens voluerit gemmam Sempronio restituere, moraliter non distraxit dominium à possessione ejusdem gemmæ; & sic, quamvis apud Deum culpabilis sit de actione furtiva, quia revera manum rapacem extendit ad rem alienam; tamen quia eandem statim suo Domino restituere voluit, nec fuit in mora culpabili quoad illius restitutionem, ideo apud homines non habetur pro fure; & tam apud istos, quam apud Deum, ratione præfatæ immediatæ restitutionis, seu obligationis rei factæ Domino, illico in eo cessavit furis obligatio, ac de fure evasit depositarius. Neque illi inest ratio furtivæ actionis, factæ ab alio, eo quia restitutionis obligatio oritur ex gravi læsione justitiæ commutativæ, quæ gravis læsio in eo non fuit, semel ac in custodia gemmæ, penes ipsum quodammodo depositæ, non habuit mortalem incuriam; in hoc etenim casu alter censetur causa furti, non ipse; sicque non

non ipse, sed alter tenetur ad restituendum Sempronio. Oppositum tamen sentio, si in gemma custodienda fuit in Cajo mortalis incuria, & ob hanc alter gemmam surripuit; nam statim ac Dominus gemmæ eidem dixit, quod per aliquot dies penes se illam adhuc teneret, reliquit quodammodo ipsi onus restitutionis, non quidem ut furi, nam furis figura, & obligatio cessaverat per oblatam restitutionem rei ablatae; sed tamquam custodi, ac depositario, qui propterea tenebatur debitam adhibere diligentiam, in gemmæ custodia, vel custodiis, ac depositarii officium recusare. Cum ergo istud voluntarie assumpserit: & per hujusmodi assumptionem tacite semetipsum simul obligaverit ad eas leges, quibus adstringuntur alii custodes, & depositarii: hinc fit, quod sicut alii mortaliter delinquentes in omissione debitæ diligentiae circa custodiam rei, ipsis in custodiam traditæ, obligantur ad restitutionem, seu damni refectionem, si talis res furto auferatur: ita ob mortalem incuriam consimilem, in casu habitam à Cajo in custodienda gemma Sempronii, propterea ab alio furto sublata, tenetur Cajus, fure non restituente, Sempronio restituere, seu reficere damnum.

CAS. II. Quis emit equum ex pecunia aliena. Q. an equus obligatus existat emptori, an vero Domino pecuniæ; & si pereat, cujus damno pereat.

Respondeo, cum dist. Vel hic fecit hujusmodi emptionem nomine ipsius Domini pecuniæ: Vel nomine proprio. Si primum; subdistinguo: Vel hoc fecit ipso Domino sciente, & consentiente; & in tali casu dico, equum obligatum existere Domino, & si pereat, ejusdem damno perire, quia in hoc casu res ita se habet, perinde ac si idemmet Dominus equum emerit, idve hiegerit per emptorem, tamquam per ministrum suum, de ipsius intentione, ac nomine agentem. Hinc sicuti aliæ res ex gr. emptæ per famulum de consensu Domini, huic obligatæ existunt, & si pereant, huic pereunt; ita &c. Vel id fecit Domino inscio, aut invito; & tunc dico cum Petro Navarro de Restit. cap. 6. dub. 1. num. 18. equum non Domino pecuniæ, sed ipsi emptori obligatum existere, quousque ipsemet herus non consenserit; ac propterea equo interim pereunte, emptori perire, ut patet exemplo possidentis mala fide alienam pecuniam, quam si hic periculo exponat, & pereat, ipsi perit, & Domino tantumdem tenetur restituere, ut cum S. Thoma 2. 2. quæst. 78. art. 3. tradunt Giribaldus, alique comm. Hinc in l. *Si alieni nummi ff. de solut.* nummorum Domino dicitur competere actionem furti contra eum, qui ipsos dedit, seu alienavit. Si postea emptor fecit hujusmodi emptionem nomine proprio; tunc dico, ipsi equum regulariter obligatum existere, cum onere reficiendi tantumdem Domino pecuniæ; & si equus pereat, ejusdem emptoris damno perire, ut aperte colligitur tum ex l. *Si quis alteri, vel sibi, Cod. de rei vendit.* ubi habetur: *Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi tantam actionem empti, quam dominium, si ei tradita fuerit possessio, querit;* tum ex l. *si ex ea ibid.* ubi consimilia leguntur: idque vel ex eo, quia emptio est actio personalis, acquirens jus personale ementi, ut ait Pasqual. QQ. Moral. Canon. Centur. 3. quæst. 264. vel quia est lucrum industriæ, non pecuniæ, ut ait Giribaldus de Mut. & Usur. dub. 13. num. 141. Ad-

didi nihilominus ly regulariter in responsione, quia casu quo pecunia fuerit Ecclesiæ, pupilli, minoris, vel militis, DD. communiter monent, rem emptam istis acquiri, ut videre est apud Salmanticenses de Empt. & Vend. punct. 3. num. 29. in fine.

MENSE JULII.

CAS. I. Titius ut se ab inimico defendat, ipsum occidit, cum satis illi erat ipsum mutilare. Q. an ad refectionem damnorum teneatur? & quid dicendum, si poterat & occisionem, & mutilationem fugiendo declinare?

Respondeo quoad primum, Titium teneri ad refectionem damnorum, ad ratam excessus. Ratio est, quia secundum jura licet quidem vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ; non tamen uti majori violentia quam oporteat. Propterea cum hæc quantum ad excessum illicita sit, ac injusta; ideo ad ratam excessus tenetur Titius ad refectionem damnorum. Neque dicas, quod cum sit nimis difficile in hujusmodi casibus se continere intra limites prædicti moderaminis, idque scire posset invasor, debebat à Titii invasione desistere; alias cessisse creditur juri suo in casu excessus; ideoque quod Titius ad nihil tenetur. Contra enim, est nimis difficile se continere intra limites &c. quando se defendens mere non intendit conservationem propriæ vitæ, prout intendere debet, concedo, nego: licita enim defensio, juxta S. Thomam 2. 2. quæst. 64. art. 7. importat actum proportionatum fini; & ideo si aliquis ad defendendam propriam vitam, utatur majori violentia, quam oporteat, erit illicitum, proindeque ad ratam excessus tenetur ad refectionem damnorum. Quantum postea ad secundum, respondeo cum distinctione: Vel fuga vere erat Titio graviter infamatoria, & damnosa; & tunc dico, quod cum ipse non teneretur fugere, solum obligatur ad refectionem quantum ad excessum, prout supra dictum est. Vel illi non erat graviter infamatoria, damnosa; & in hoc casu, cum teneretur occisionem, & mutilationem fugiendo declinare, dico ipsum teneri ad refectionem omnium damnorum, eo quia non fugiendo, non fecit, quod facere tenebatur, ut damnum evitaret, sed ipsum voluit, & sic ipsum reficere tenetur.

CAS. II. Postquam Sejus sponsalia contraxerat cum Berta, duxit in uxorem Cajam, viduam relictam ex fratre ipsius Bertæ. Q. an tale Matrimonium sit validum?

Respondeo affirmative: non enim ipsum irritant priora sponsalia cum Berta, eo quia ex hujusmodi sponsalibus ortum quidem est impedimentum publicæ honestatis inter Sejum ac Bertæ consanguineas in primo gradu; non autem cum ejusdem affinibus, ut constat ex Tridentino. Jam vero ex quo Caja sit vidua ex fratre Bertæ, solum infertur, quod illa sit Bertæ affinis, non autem quod sit eidem consanguinea in primo gradu; & per consequens Matrimonium inter Sejum & Cajam non desinit esse validum ratione hujusmodi sponsalium. Multo minus postea desinit esse tale ex quo Caja sit Bertæ affinis; per hoc namque quod sit affinis Bertæ, non fit etiam affinis Sejo.

Hinc Sejum inter & Cajam Matrimonium in casu utriusque validum est.

CAS. III. Serg. Censuarius, ut pensionem annuam, quam Cajo solvit, imminuat, fingit cum Cajo se velle censum redimere: hic tamen, fictionem bene noscens, acceptat pecuniæ restitutionem, immo cum Sergius ad hanc numquam deveniat, obligat ipsum intra annum ad redimendum, prout sibi conceditur à jure post habitam disdictam. Q. an licite egerit, sive Sergius, sive Caju.

Respondeo, Sergium in casu illicite egisse, licite vero Cajum. Ratio primi est, quia, mediante illa fictione, per dolum, & fraudem tentavit inducere Cajum ad consentiendum diminutioni pensionis, cum ad talem diminutionem nullum jus habebat, immo totam & integram pensionem ex justitia solvere tenebatur; ut cum Lugo, & Tamburino recte tradit Giribaldus de Censib. dub. 3. §. 5. num. 65. ac alias decisum fuit in hisce Resolutionibus, anno scilicet 1741. ad 3. Maii; ut constat ex collectione harum Resolutionum, jam pluries edita typis Longhi. Neque opponas, fingentem se velle accusare victorem de lucro sibi facto in ludo prohibito, posse cum eodem licite pacisci de parte lucri sibi restituenda, ut ab accusatione desistat; prout apud P. Zacchariam de Spons. & Lud. num. 1086. §. 19. docent Lessius, Tamburinus, Sporer, alique cum Diana; sicque etiam Sergium licite potuisse &c. Contra enim, nego antecedens; nam quamvis, ubi adhuc viget lex: *Alearum usus. De Aleatoribus*: possit victus in judicio repetere quod in ludo vetito amissit, ac illud recuperare intra tempus sibi à lege concessum, & sic casu, quo vere instare velit apud Judicem, licite possit etiam cum victore pacisci de parte lucri sibi restituenda, ut &c. tamen tutum non censeo hujusmodi pactum, si victus vere non habeat animum instandi apud Judicem, sed mere hujusmodi animum fingat cum victore; siquidem etiam tunc uteretur dolo & fraude, non autem juris subsidio, cum jus patrocinetur, & adsistat quidem accusare volentibus, non autem hujusmodi voluntatem fingentibus. Ex quo patet, paritatem retorqueri facile posse in favorem. Cæterum qui antecedens admittunt, dicunt disparitatem esse, quia fingens habet jus ad instandum; quod jus, cum sit pretio æstimabile, ideo cessio talis juris licite potest per pactum restitutionis partis lucri compensari. Ubi è contrario Sergius nullum jus habebat attrahendi Cajum cum illa fictione ad diminutionem pensionis, ideoque illicite tentavit Cajum ad eandem diminutionem. Ratio postea secundi est, quia S. Pius V. in sua Bulla *Cum onus*, super hanc materiam edita, expresse, ac absolute statuit, ut intra annum, post denuntiam, etiam ab invito pretium repeti possit: quæ verba per omnes DD. apposita fuere in favorem Censualistæ, sicque in casu nostro in favorem Caji, qui proinde licite obligat Sergium ad restitutionem. Neque dicas, Pontificem loqui in casu, quo Censuarius dixerit ex animo se velle censum redimere, non autem quando hoc dixit, ac fecit denuntiam animo ficto. Contra enim, in primis responderi posse cum Card. de Lugo de Censib. disp. 27. sect. 7. num. 120. quod potius S. Pius ad hunc finem, apposuit prædicta verba; ne Censuarius fictæ denuntiet redemptionem ad extorquendam pensionis diminutionem. Deinde eadem apposuit universaliter pro quocumque factæ denuntiationis casu, nam

nam secus quis non videt, quod ille, qui etiam animo vero redimendi denuntiam fecit, posset à redemptione semetipsum retrahere, dicendo se denuntiam fecisse animo ficto? Sive ergo animo vero, sive ficto Sergius denuntiam fecerit, licite obligari potest à Cajo ad pretii restitutionem.

M E N S E A U G U S T I.

CAS. I. Titius una die Cajam virginem præcise defloravit, altera vero die cum eadem copulam complevit. Q. an simplex Confessarius possit eum absolvere.

Respondeo affirm. Ratio est, quia licet ratio formalis, ac differentialis stupri vere consistat in fractione virginalis claustrum, facta per virile membrum, ut in *can. lex illa 36. quæst. 1. §. Cum ergo* notat Gratianus; tamen ad integram rationem stupri, in suo esse completi (quod solum hic, & etiam alibi intelligitur reservatum, nisi aliud exprimat) requiritur copula perfecta, & consummata uno ac eodem deflorationis actu: omnis namque naturalis concubitus ex ipsomet naturæ ordine tendit ad consummationem, per quam proinde etiam stuprum, utpote concubitus naturalis, perficitur in suo esse, ac completur. Atqui in neutro casu hoc totum intervenit; nam Titius in primo casu defloravit quidem Cajam virginem, sed cum ea copulam non complevit per intraneam seminationem, & in secundo copulam quidem complevit, sed Cajam non defloravit, cum hæc eo tunc jam ab ipso deflorata fuisset altera die per actum, non solum physice, verum etiam moraliter distinctum, ac diversum: ergo dici debet, quod Titius non incidit in casum reservatum, & per consequens, quod simplex Confessarius possit eum absolvere. Neque dicas, deflorationem sic facile posse reservationem eludere, virginem prius deflorando, & dein concumbendo cum deflorata quantum vult, copulam complere in fraudem reservationis; quod non est admitendum: sicut enim qui casum hic reservatum committit, & in fraudem reservationis dein alio migrat ad confitendum ubi reservatus non est, juxta celebrem Bullam *Superna* Clementis X. §. 6. nequit absolvi; sed remittendus est inabsolutus ad suum superiorem, eo quia fraus & dolus nemini debent patrocinari, ita idem dicendum de Titio, qui in fraudem reservationis virginem prius solum defloravit, ac postea cum eadem copulam complevit. Ne dicas, inquam, in primis enim casus expositus non dicit, quod Titius modo prædicto se gesserit in fraudem. At etiam supponamus, quod vere in fraudem reservationis ita se gesserit: an ne ob hoc simplex Confessarius habet facultatem restrictam relate ad ipsum? Equidem non; id namque nullibi pro hac Civitate ac Diocesi reperitur statutum quoad præsentem casum: siquidem hic non legitur in Synodo Diocesana, in aliquo Archiepiscopali Edicto, neque in libello, aut tabella Casuum reservatorum; non in jure, neque in alia Constitutione Pontificia. Quid ni ergo simplex Confessarius valide ac licite possit Titium absolvere? Nec officit paritas de alio pergente in fraudem ad confitendum; quoad hoc enim Clemens X. citato loco expresse id declaravit, prout sustinent saniores Theologi, qui post talem Constitutionem scripsere. Unde nil mirum, quod alio antecedens in fraudem remitti